

TÜRK CEZA KANUNUNDA EMNİYET TEDBİRLERİ

Doçent Dr. Faruk EREM

Yakın geçmişte ceza hukukuna yeni bir müessese, yeni bir terim daha girdi: Emniyet tedbirleri. İlk gerçekleşmesine şüpheli gözle bakılan bu müessese suça karşı açılan mücadelenin gelişiminde birdenbire ön safa geçti. Müspet hukukta kendisinden büyük ümitler beklenen bir müessese halini aldı. [1]

Yabancı memleketlerde yeni neşredilen kanunlar, bu müessese üzerinde ısrarla durmaktadırlar. Nazari sahada olgunlaşarak kanunlara geçen ve artık müspet hukukun malı olan emniyet tedbirlerinin Ceza Kanunumuzda mevcut olup olmadığı meselesi üzerinde şimdiye kadar durulmamıştır. Emniyet tedbirleri hakkında memleketimizde neşredilen araştırmaların hemen hepsi meselenin yalnız bir cephesini, nazari kısmını incelemişlerdir. Biz bu yazımızla emniyet tedbirlerinin yabancı kanunlarda nasıl yer aldığını tetkik edecek ve Ceza Kanunumuzda emniyet tedbirlerinin mevcut olup olmadığını araştıracağız. Yabancı kanunlarla kanunumuzun mukayesesinden iyi neticeler elde edileceğini umuyoruz.

••

BİRİNCİ BÖLÜM: Müspet hukukta emniyet tedbirlerinin yeri emniyet tedbirlerinin müspet hukuktaki yerini tesbit edebilmek için her

[1] Bibliyografi: KANTAR (Ord. Prof. Baha) Ceza hukukunda yeni temayüller, Konferans; SAEDANA (Quintillana) Peines et mesure de sûreté, Revue international de droit pénal, 927 s. 7; ÇORNİL (Léon) Les mesures des sûretés, revue international de droit pénal et de criminologie, 929 s. 826; FERRI (Enrico) La fonction juridique de l'état de danger chez criminel, Revue internationale de droit pénal 927, s. 53; DONNEDIEU DE VABRES (H.) Traité élémentaire de droit criminel s. 406; RAIBIAOWICZ (Leon) Mesures de sûreté, Etude de politique criminel, Paris 929; THOT (Ladislas) La politique criminelle, revue internationale de droit pénal 925 s. 355; La mesure de sûreté doit-elle se substituer à la peine ou simplement la compléter, Revue internationale de droit pénal 926. s. 158 ve sonrakilere (mühtelif müellifler tarafından yazılan makaleler); MOSSÉ (Armand) Les mesures de sûreté, Variétés penitentiaires 936 s. 9-17; TAŞKIN (Rifat) Kısıtlaştırma, Adliye Ceridesi, 93ü, no. 8 s. 707

şeyden evvel bunların ceza hukukunun diğer müesseseleri ile ve bilhassa ceza mefhumu ile mukayesesi lâzımdır. Bu mukayeseden şu neticeler çıkmaktadır; emniyet tedbiri ile ceza arasında müşterek bazı vasıflar mevcuttur. Bu hal ikisinin de ceza hukukuna dâhil müesseseler oluşundan ileri gelir. Fakat buna rağmen aralarında bazı esaslı farklar mevcut olduğu göze çarpmaktadır:

I — Müşterek vasıflar şunlardır:

1) Gerek emniyet tedbirlerinin gerek cezanın tatbik edilebilmesi için bir suçun işlenmiş olması lâzımdır. Suç işlememiş olan bir kimse hakkında emniyet tedbirleri tatbikına imkân olmadığına göre, bazı dış gösterilere dayanarak, suç işlemeyen kimse hakkında kesin tedbirlere müracaat edilmesini sağlayan Lombrozo'nun düşüncesi müspet hukukta dayanak bulamamıştır.

2) Emniyet tedbirlerine tıpkı ceza gibi, devletin adalet tevziine memur ettiği uzuvları yani mahkemeler karar verir, bu kaidenin istisnaları ehemmiyetsiz derecededir.

3) Kanunsuz ceza olmaz kaidesi emniyet tedbirlerine de tatbik olunur. Bu sebeple kanunda yazılı olmayan her hangi bir tedbirin tatbikına imkân yoktur. Nasıl suça göre ceza yaratmak hakkı hâkime verilmemiş ise suçluya göre emniyet tedbiri ihdas etmek salâhiyeti de tanınmamıştır. Cezalar ve tedbirler ve bunların hangi hallerde tatbik edileceği hususları kanunda ayrı ayrı gösterilmiş olmalıdır.

4) Ceza Kanununun makabline şâmil olmadığı, fakat eğer sonraki kanun suçlunun lehinde ise makabline şâmil olacağı kaidesi ceza hukukunun esaslı prensiplerinden biridir. Bu kaidenin ikinci şıkkının yani sonraki kanunun lehde olması halinde makabline şâmil oluşu prensipinin aynen emniyet tedbirlerine de tatbiki icabeder. Yalnız bu nokta müellifler arasında ihtilâftır. Muhtelif memleket kanunları da ayrı yollar takibetmektedirler. Bu hususa ilerde avdet edilecektir.

II — Bu suretle ceza ile emniyet tedbirleri arasındaki müşterek vasıfları tesbit ettikten sonra aralarındaki farkların da tebarüz ettirilmesi icabeder. Ceza ile emniyet tedbirleri arasında esas farklar şunlardır:

1) Ceza ile emniyet tedbirlerinin takibettiği gayelerin birbirinden farklı oluşu. Ceza suça karşılık verilir. Bir kusurun kefareti olan cezanın gayesi, emniyet tedbirlerinin gayesine uymaz. Emniyet tedbirlerinin esaslı hedefi suçluyu ıslah ve terbiye, cemiyet hayatına yeniden intibakını te-

min etmek ve nihayet yeniden suç işlemesine mâni olmak suretiyle de cemiyet asayişini korumaktır.

2) Ceza ve emniyet tedbirlerinin mahiyeti. Ceza mahiyeti itibariyle azap ve ıstırap vericidir. Bunun böyle oluşu cezanın müessir olmak hasasını temin eder. Emniyet tedbirlerinin mahiyetinde ise azap ve ıstırap verici olma esas vasıf değildir. Suçlu emniyet tedbirleri dolayısıyla birtakım mahrumiyetlere uğrayabilir. Bunlar emniyet tedbirlerinin arizi neticeleri ve fakat vasıfları değildir.

3) Suçlunun şahsı bakımından ayrılık. Ceza ve emniyet tedbirlerinin tatbik edileceği kimselerin akli ve marazi durumları, kötü itiyadları gibi unsurlar bu farkı doğurur. Cezanın gayelerinden birisi ibreti müessire ve korkutmak suretiyle müstakbel suçları önleme olduğuna göre haddi zatında korkmasına imkân olmıyan kimselere meselâ (tam delilere) ceza vermek imkânsızdır. Bu sebeple ceza, ceza ehliyeti olanlara verilir. Halbuki tecziye için şart olan cezai ehliyet emniyet tedbirleri için şart değildir. Emniyet tedbirleri cezai ehliyete sahip olmıyan kimseler hakkında da ve bilhassa bu kimseler için tatbik edilir.

4) Ceza ve emniyet tedbirlerinin şiddeti. Ceza suçun ağırlığı ile mütenasiptir. Suçtaki vehamet ceza ölçüsüne tesir eder. Halbuki emniyet tedbirlerinde işlenilmiş olan suçun vahametinin, tedbirin şiddetini takdir bakımından bir kıymeti yoktur. Emniyet tedbirleri suçlunun, cemiyet için arz ettiği tehlike halinin derecesine göre verilir.

5 — Cezanın ve emniyet tedbirlerinin müddeti. Hâkim cezayı takdir ederken müddetini katî surette tesbit eder. Halbuki emniyet tedbirlerinde böyle katî bir şekilde müddetin tesbitine imkân görülemez. Nasıl bir hastanın şu kadar günde iyileşeceği katî olarak söylenemezse, suçludaki cemiyet için tehlike halinin ne zaman tamamiyle ortadan kalkacağını evvelde tesbite imkân yoktur. Bu sebeple cezadaki müddet bakımından katiyete mukabil, emniyet tedbirlerinde nispi bir hudutsuzluk göze çarpmaktadır. Görülüyor ki son cereyanlardan biri olan (HUDUTSUZ HÜKÜM) mefhumu emniyet tedbirlerine müessir olmuş ve onlara nispi bir gayri mahdutluk vermiş ise de bu cereyan cezaya tesir etmemiş ve onların muayyen müddetli olmak vasfını esaslı bir şekilde radil edememiştir.

Bu suretle ceza ile emniyet tedbirleri arasındaki müşterek vasıf ve farkları tesbit ettikten sonra bu tetkikten (sırf mantık yolu ile) çıkacak

neticeleri inceliyelim: 1) hususi af ve ceza müruru zamanı. Hususi af ile ceza müruru zamanı emniyet tedbirlerinin tatbikına mâni olamaz. Çünkü gerek hususi af ve gerek ceza müruru zamanı cezanın infazını ortadan kaldırır. Cezanın infaz edilmemesi ise suçlunun cemiyet için tehlike teşkil etmesini ortadan kaldırmaz. Emniyet tedbirleri suçluya cemiyet için tehlike teşkil etmesi sebebiyle tatbik edildiği cihetle bu tedbirlerin neticelerini tayinde de sırf tehlike halini göz önünde tutmak lâzımdır. 2) Umumi af. Umumi af emniyet tedbirlerinin tatbikına mânidir. Çünkü emniyet tedbirlerinin tatbiki için bir suçun işlenmiş olması şart olduğuna ve umumi af ile işlenen fiilin bizzat suç vasfı kaldırıldığına göre emniyet tedbirlerinin tatbikına imkân yoktur. 3) Dâva müruru zamanı. Umumi af hakkındaki düşüncelere müşabih olarak dâva müruruzamanının emniyet tedbirlerinin tatbikına engel olacağını kabul etmek lâzımdır. Çünkü emniyet tedbirleri ancak hakkında takibat icra edilmiş olan bir suça istinadedilerek ittihaz olunacağını ve dâva müruru zamanının her türlü takibata mâni olacağına göre suçluya emniyet tedbirleri tatbik etmek imkânı yoktur. 4) Tecil. Cezanın tecili, emniyet tedbirlerinin tecilini icabettirmez. Çünkü tecil ve emniyet tedbirlerinin istinadettiği esaslar aynı değildir.

Emniyet tedbirleri ile ceza arasındaki farklardan doğan bu neticeler temamiyle takarrür etmiş esaslar değildir. Bu neticeler üzerinde ne müellifler ne de kanunlar arasında tam bir uzlaşma yoktur. Her müellif ceza ve emniyet tedbirleri hakkındaki umumi telâkkisine göre bu neticeleri nazara almakta ve onları hususi bir anlayışla izah etmektedir. Bu ayrılık emniyet tedbirlerinin yeni bir müessese oluşundan ve bütün hususi yetlerinin temamiyle takarrür etmemesinden ileri gelmektedir.

Bu münasebetle diğer bir meselenin daha incelenmesi lâzım geliyor. Suçu önlemek çare ve vasıtaları aradığına göre emniyet tedbirleri cemiyet için cezadan daha faydeli değil midir? Devlete büyük emek ve masraflara mal olan ceza sisteminin ilğası ile yerine emniyet tedbirleri ikame elilemez mi? Emniyet tedbirlerinin kanunlara girişini tetkik ederken bu suallerin cevabını araştırmakta faide vardır. Burada iki fikir çarpışmaktadır,

Birinci fikre göre: mânevi mesuliyet ve ondan doğan ceza fikri cemiyet için kuvvet, disiplin ve intizam unsurlarını teşkil eder, bu sebeple cezanın ilğasına imkân yoktur. Normal suçlulara ananevi vasıfları ile cezanın, tam anormal suçlulara emniyet tedbirlerinin, kısmı anormallere ceza veya emniyet tedbirlerini tatbiki lâzımdır. Görülüyorki bu cereyana göre ceza ve emniyet tedbirleri yanyana yürümelidir.

İkinci fikir aşırı pozitivistlerin düşüncesidir. Bunlara göre: ceza eskimiş, devrini ikmal etmiş, suça karşı mücadele âciz, bir vasıttır. Emniyet tedbirleri ise bugünün ve yarının malıdır. Eğer hâlâ emniyet tedbirlerinin cezanın yerine ikamesine imkân görülemiyorsa bu hâdise, yalnız emniyet tedbirlerinin tam randıman vermesini geciktirmekten başka bir şeye yaramaz. İstikbalin ceza hukuku yalnız emniyet tedbirlerine istinadecektir.

Bizim kanaatimize göre ceza veya emniyet tedbirlerinden birisinin tercihi hakkında uzayıp giden bu münakaşanın tatbikî bir değeri yoktur. Çünkü ceza ile emniyet tedbirleri arasında kalın ve aşılmaz duvarların mevcut olduğunu zannetmiyoruz. Bugün ceza kanunlarında mevcut müeyyideler hakkındaki telâkkilerde husule gelen değişiklikler cezayı daha ziyade emniyet tedbirleri haline inkılap ettirmiştir. Hiç bir ceza yalnız ceza olmak vasfını muhafaza edemedi. Meselâ en ağır ceza farzedilen ölüm cezası muayyen bir dereceye kadar emniyet tedbiri telâkki edilebilir. Çünkü bu ceza suçlu ile birlikte onun ruhundaki suç temayülünü de ifna etmek suretiyle suçun tekerrürüne mâni olur. Bu suretle bu ceza cemiyetin kendini müdafaa vasıtalarından biri halinde telâkki edilir. Vaktiyle hürriyeti bağlayıcı cezalar bir işkence halinde infaz edilirdi. Bugün modern ceza evlerinde hürriyeti bağlanan kimsenin tecziyesinden ziyade ıslahı düşünülür. O halde bugün hapis cezasına ve bunun bütün nevilerine bir cezadan ziyade emniyet tedbiri diyebiliriz. Ceza infaz ilmi, cezayı azap verici olmaktan çıkarmakta ve ona ıslah edici vasıflar vermektedirki, buda bu müeyyidenin bir emniyet tedbiri haline inkılâbına müncer olmaktadır. Diğer bütün asli ve ferî cezalar hakkında da aynı şeyi söylemek mümkündür.

Mademki ceza hakkındaki telâkkilerin değişmesi üzerine bugün ceza ve emniyet tedbirleri arasındaki fark yavaş yavaş belirsiz bir hale gelmektedir, o halde tatbikî kıymetlerinden şüphe edilmesine imkân olmayan ceza tedbirlerinin ilğası doğru olamaz. Bu sahadaki fikri tekâmül ceza tedbirlerini, emniyet tedbirleri gibi bir cemiyeti koruma vasıtası haline getirecektir. Kâfi süratle ilerliyen bu tekâmülü tacil etmek, vaktinden evvel doğan bir çocuk gibi, ortaya zayıf ve cılız bir müessese atmaya müncer olabilir.

•
•

İKİNCİ BÖLÜM: Yabancı kanunlarda emniyet tedbirleri - Buraya kadar vermiş olduğumuz malûmatı daha müşahhas bir hale sokmak için ba-

zı ecnebi kanunların emniyet tedbirlerini ne şekilde düzenlemiş olduklarını tetkik edecek ve bunu takiben Türk Ceza Kanununda emniyet tedbiri mevcut olup olmadığını araştıracağız.

1. YENİ İTALYAN CEZA KANUNUNDA EMNİYET TEDBİRİ:

İtalyada emniyet tedbirlerinin kanuna geçişi meselesi üzerinde ısrarla durmak istiyoruz. Halen meri bulunan Türk Ceza Kanunu 1889 tarihli İtalyan Kanunundan alınmış olduğuna göre, bu meselenin etraflıca tetkiki, Türk Ceza Kanununda emniyet tedbirleri mevcut olup olmadığı sualinin de cevabını bir dereceye kadar hazırlıyacaktır.

Zanardelli projesinin ihzarına takaddüm eden yıllarda büyük pozitivistlerin eserleri neşredilmiş bulunuyordu. Lombrozonun (suçlu adam) 1878 de, Ferri'nin (cezai mesuliyet nazariyesi) 1880 de ve Garafalo'nun (cezanın müspet kriteri) aynı yıllarda neşredilmişti. Bu eserler 1889 tarihli kanun üzerinde müessir olmuşlardır. Pozitivist mektep fikirlerinin neoklâsiklerin ara bulucu kanalı ile kanunda dağınık ve münferit bazı emniyet tedbirlerinin ittihazına sebebiyet verdiğini görüyoruz. İtalyan Kanununun neşrinden sonra pozitivist mektep daha geniş adımlarla ilerledi. Otuz yıl gibi çok kısa bir zaman içinde Zanardelli kanunu eskimiş bulunuyordu. Yeni bir kanun projesinin ihzarı Ferriye verildi. Pozitivist mektebin fikirlerine tercüman olan bu proje, hukuk tekniği bakımından, muhakkak ki bir şaheserdir. Fakat siyasi sebepler ve birazda projenin aşırı pozitivist temayülleri onun kanun haline gelmesine mâni oldu. Yeni projeyi hazırlamak işine Rocco memur edildi.

Bu suretle meydana gelen 1930 tarihli İtalyan Kanunu mânevi mesuliyet prensipini muhafaza etmiştir. Bu kanun hakkında temyiz mahkemesi raporunda şu satırlara tesadüf ediyoruz: (projede mânevi mesuliyet prensipinin muhafaza edilmiş olmasını temyiz mahkemesi memnuniyetle karşılar. Çünkü bu prensip asırların kabul ettiği bir hakikattir.) Bu esasa dayanarak İtalyan Kanununun klâsik bir kanun olduğu neticesine varmak doğru olmaz. Çünkü pozitivist cereyanların tesiri, bu kanunun her hükmünde kendini göstermektedir. Bu hal bilhassa emniyet tedbirlerinde çok bâriz bir durum arz eder:

İtalyan Ceza Kanununda emniyet tedbirleri ile güdülen ilk gaye suçları önlemek ve ikinci gaye cezaların müessir olmalarını temin etmektir. Tedbirlerin bir kısmı suçlunun şahsını diğer bir kısımda mallarını ilgilendirir.

Şahsi tedbirler, suçlunun serbestisini takyit suretiyle yeniden suç işlemesine maddeten mâni olmak, veya muhitin bozucu tesirlerini bertaraf

etmek suretiyle önleyici tesir yapmak için ihdas edilmiştir. Suçlunun mallarını ilgilendiren tedbirler ile daha ziyade suç ile suçlunun varlığı (Mamelek) arasında bağılılık bulunan hallerde tatbik olunur.

İtalyan Kanununun 8 inci babı emniyet tedbirlerine hasredilmiştir. 199 uncu maddeden 240 ıncı maddeye kadar devam eden bu bap iki fasla ayrılır. Birinci faslın birinci kısmı şahsi emniyet tedbirleri hakkında umumi hükümleri, ikinci kısmı da şahsi emniyet tedbirleri hakkında hususi hükümleri ihtiva eder. İkinci fasıl suçlunun vari yoğunluğunu ilgilendiren tedbirlere hasredilmiştir.

ŞAHSI İLGİLENDİREN EMNİYET TEDBİRLERİ: A. umumi hükümler - a. Emniyet tedbirlerinin kanuniliği; hiç kimse kanunda gösterilmemiş olan bir emniyet tedbirine tâbi tutulamaz. Emniyet tedbirlerinin tatbikını mucip olan hallerin kanunda gösterilmiş olması lâzımdır. Emniyet tedbirleri tatbik edildikleri zaman (suçun işlendiği zaman değil) meriyette olan kanuna tâbidirler. Kanunların değişmesi halinde suçlunun lehinde olan kanunun makale şümülü kaidesine emniyet tedbirleri bakımından bir istisna vazedilmiştir. Tatbik edilecek kanun emniyet tedbirlerinin infazları esnasında meri olan kanundur. b. Emniyet tedbirlerinin tatbiki için iki şart lâzımdır. Bir suçun işlenmiş bulunması, suçlunun cemiyet için tehlikeli oluşu. Suç işlemediği halde, sırf cemiyet için tehlikeli oldukları göz önünde tutularak haklarında emniyet tedbirlerine müraaat edilmesi gereken ahvali kanun tayin eder. Cemiyet için tehlikeli olma (Pericolosità sociale) halinden ne kastedildiğini kanun göstermiştir. Cemiyet için tehlikeli olma halinde ceza mesuliyet veya ehliyetinin ehemmiyeti yoktur. Ceza bakımından mesul veya ehil olmıyanlarda cemiyet için tehlikeli olabilirler (Md. 202, 203, 204) C. emniyet tedbirlerine karar verme salâhiyeti. Bu salâhiyet hâkime tanınmıştır. Hâkim kararında emniyet tedbirlerinin alınmasını da emreder. Kararın mahkûmiyet veya beaet kararı olmasının ehemmiyeti yoktur. Karar katileştikten sonra emniyet tedbirlerinin tatbikını mümkün olduğu ahval kanun da gösterilmiştir. (Md. 205) Hükümden sonra emniyet tedbirlerine karar vermek yine hâkime (nezaret hâkimi) aittir (Bu hususta 205 ve İtalyan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 633 ve bunu takibeden maddelerine bakınız.)

Hükümden evvelde muvakkat olmak üzere emniyet tedbirlerine karar verilebilir. Vazife ilk tahkikatta sorgu hâkiminin son tahkikatta duruşma hâkiminindir. Muvakkat emniyet tedbirlerine tâbi tutulacaklar şunlardır; küçükler, akıl malûlîleri, itiyadi sarhoşlar, uyuşturucu madde müptelâları, uyuşturucu maddeler ve alkole iptilâsı kronik hale gelmiş

olanlar, hususi bir müesseseye (riformatorio) veya adliye murakabesi altında bulunan bir deli evine veya bir sıhhat ve muhafaza yurduna konurlar. Eğer hâkim şahısta, cemiyet için tehlikeli olma halinin sona erdiğini görecektse olursa, muvakkat tedbiri kaldırır (Md. 206) d. emniyet tedbirlerinin kaldırılması. Cemiyet için tehlike hali zail olmadıkça ve her tedbir için kanunun kabul ettiği asgari müddet dolmadıkça emniyet tedbirleri kaldırılamaz. Asgari müddet dolmadan evvel tedbirin kaldırılmasına ancak Adliye Nazırı karar verebilir.

Her tedbir için kanunun kabul ettiği asgari müddet sonunda hâkim, şahıstaki tehlike halinin devam edip etmediğini tetkika mecburdur. Devamına karar verirse sonraki tetkikin zamanını tâyin eder, fakat sonradan yapılacak tetkik için tâyin edilen zamandan evvel suçludaki (cemiyet için tehlike) halinin zail olduğunu gösterecek sebepler mevcut ise, hâkim yeni bir tetkiki her zaman yapabilir (Md. 207, 208) e. emniyet tedbirlerinin infazı. Hürriyeti bağlayıcı (detentiva) bir cezaya eklenen tedbirler, cezanın çekilmesi veya sair suretle sukutundan sonra infaz olunur. Şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalardan gayrisına eklenen tedbirler, mahkûmiyet kararı katileştikten sonra tatbik edilir. Eğer tedbir hürriyeti bağlayıcı cezaya eklenmiş ve suçlu ceza mesuliyeti olan bir şahıs ise, cezanın infazı müddetince emniyet tedbirlerinin tatbiki tatil olunur, cezanın infazından sonra yürürlüğe başlar (Md. 211. 212) hürriyeti bağlayıcı emniyet tedbirleri her tedbire mahsus müessesede infaz olunur (Md. 213ı 214)

B. Hususi hükümler - a) emniyet tedbirlerinin neveleri: emniyet tedbirleri hürriyeti bağlayıcı tedbirler ile diğer tedbirler olmak üzere iki kısımdır. Hürriyeti bağlayıcı tedbirler: bir ziraat kolonisine veya bir iş evine konma, sıhhat ve muhafaza müesseselerine, adli murakabe altında bir deli evine yerleştirilme, ıslah evine (riformatorio giudiziario) konulmadır. Diğer tedbirler ise nezaret altında serbesti (liberté surveillée) ve bir veya birkaç kasaba, veya şehirde ikamet memnuiyeti, alkol istimal edilen yerlere gitmeme yasağı, yabancıların yurddışı edilmesi tedbirleridir. (Md. 215) Kanunda bu tedbirlerin her birinin mahiyeti açıkca gösterilmiştir (Md. 215—235)

SUÇLUNUN VARINI YOGUNU İLGİLENDİREN TEDBİRLER:
İyi hareket kefaleti ve müsadere tedbirleridir (Md. 236)

a) İyi hareket kefaleti, bin lireten aşağı, iki bin lireten yukarı olmıyan bir meblâğın para cezası kasasına [1] yatırılmasıdır. Bu müessese-

[1] Para cezası kasası hakkında, Erem (Faruk) Patronajın istinat ettiği esaslar, Adliye Ceridesi, 1940 s. 559.

ye müstakbel suçları önlemek için psikolojik bakımdan en müessir tedbir gözü ile bakılmaktadır. Bu paranın yatırılması yerine, ipoteğe dayanan bir teminat veya şahsi bir kefalet kaim olabilir. Bu tedbirin müddeti bir yıldan aşağı beş yıldan yukarı olamaz. Müddet, kefalet parasının veya teminatın yatırıldığı günden başlar. Eğer para yatırılmaz ve teminatta verilmezse hâkim kefalet tedbiri yerine nezaret altında serbesti tedbiri ikame eder. Eğer tedbirin devamı müddetince veya (arresto) cezasını müstelzim bir kabahat işlenmemiş olursa yatırılan para iade edilir, ipotek silinir, şahsi kefalet sona erer, aksi halde, kefalet parası devlete intikal eder (Md. 237—239)ı

b) Bu tedbir esas hatları ile eski kanunundan (1889 Kanunu) alınmıştır. Türk Ceza Kanununun 36 ncı Md. sindeki müesseseye benzer (Md. 240)

2. YENİ İSVİÇRE CEZA KANUNUNDA EMNİYET TEDBİRLERİ: İsviçre Ceza Kanununun emniyet tedbirleri hakkındaki sistemini topluca izah etmek oldukça güçtür. Çünkü İsviçre Ceza Kanununun emniyet tedbirleri bakımından yazılış ve tertip şekli İtalyan sistemine nazaran daha az müstakil bir durum arz eder, İsviçre Ceza Kanununun muhtelif maddelerinde yer alan emniyet tedbirleri hakkındaki umumi hükümlerini şöylece hulâsa edebiliriz:

1. Kanunsuz suç ve ceza olmaz kaidesi: Bu kaide İsviçre Ceza Kanununun 1 inci maddesinde yer almıştır. Bu maddede emniyet ve önleme tedbirlerinden bahsedilmemektedir. Fakat suç ve cezaların kanuniliği prensipinin ceza hukukuna dâhil emniyet tedbirlerine de tatbiki zaruridir. [2]

2. Lehde olan kanunun makable şümulü: bu kaide İsviçre Kanununun 2 nci maddesinde yazılıdır. Bu maddede (f. 2) yeni kanunun meriyetinden evvel işlenen ve fakat meriyet tarihinden sonra muhakemesi yapıp hükme raptedilen suçlarda, yeni kanunun eğer suçlunun lehinde ise bu suçlara tatbik edileceği zikredilmekte ve fakat emniyet tedbirleri hakkında sarîh bir hükmü ihtiva etmemektedir. İkinci maddeye göre yeni kanunun makabline şâmil olması suçlunun lehinde bir vaziyet ihdası şartına tâbi bulunmuş ve binneticce cezayı artıran bir kanunun geçmişe tesiri olamayacağı (aynı Mad. f. 1) ve maddede emniyet tedbirleri hakkında da bir kayıt bulunmamasını göz önünde tutularak emniyet tedbirlerinin ceza kanununun makabline şâmil olması veya olmaması kaidesine tâbi tutulamıyacağı neticesi çıkarılmıştır. Fakat İtalyan Kanununun

[2] LOGOZ (Paul) Commentaire du code pénal Suisse, partie générale, Neuchâtel 1939 md. 1 şehri, not, 5.

200 üncü maddesine benzer sarıh bir hükmün kanunda yer alması daha iyi olurdu. [3]

Emniyet tedbirleri hakkındaki hususi hükümlere gelince bunları üç gurupta toplayabiliriz:

a. Ceza mesuliyeti olmıyanlara veya yarım mesullere tatbik edilecek tedbirler: tam akıl malûliyeti (Md. 10) halinde bulunanlarla, yarı akıl malûliyeti (Md. 11) halinde bulunanlar bir hastanede muhafaza altına alınacaklardır. Bu tedbire karar vermek salâhiyeti hâkimindir. Şahsi hürriyetin takyidi mevzuubahis olduğuna göre böyle bir salâhiyetin münhasıran hâkime tanınması, idari makamlara terk edilmemesi tamamiyle yerindedir. Hastanede muhafaza tedbirine müracaat için suçlunun umurun emniyet ve intizamı için tehlike teşkil etmesine bağlıdır tehlike teşkil etmeyenler hakkında bu tedbire müracaat edilemez. (Md. 14)

b. Müteferrik tedbirler: Bunların bir kısmı 42—45 inci maddelerde, diğer bir kısmında 57—62 nci maddelerde yer almışlardır. Birincilerin hususiyeti şahsi hürriyeti bağlamalarıdır.

42—45 inci maddelerdeki tedbirler şunlardır: 1. birkaç defa hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olduktan sonra yeniden böyle bir cezayı müstelzim bir cinayet veya cürüm işleyen ve cinayet ve cürüm işlemeye, yolsuz harekete, boş gezmeye temayülü anlaşılan kimsenin hususi bir müessesede (Maison d'internemet) ye konulması. Tedbir müddetsizdir. Suç için verilen ceza yerine kaim olur. Hususi bir müessesede veya bu müessesenin bu tedbire ayrılan hususi kısımlarında çektirilir. Bu nevi suçlular hususi bir elbise giyerler mektupları, ziyaretçi kabul etmeleri kontrol altındadır. Kendilerine gösterilen işleri yapmaya mecburdurlar. Suçlu, mahkûm olduğu ceza üç seneden fazla ise asgari üç sene bundan az ise asgari ceza müddetine müsavi olacak bir müddetle müessesede kalır. Bu müddetlerin hitamında salâhiyetli makam tedbirin devamına lüzum görmezse, müessese memurlarında mütalâasını aldıktan sonra, suçlunun üç sene müddetle şartla salıverilmesine (= Meşruten tahliye) karar verebilir. Salâhiyetli makam suçluyu Patronaj [4] a tâbi tutar. Kendisine yaşama ve tavır hareket şartları tahmil edebilir. Eğer suçlu meşruten tahliyesinden itibaren üç sene içinde yeni bir cürüm işler veya kendisine yapılan ihtarlara rağmen, mükellefiyetlere riayet etmez veya patronaj murakabesinden kaçmakta ısrar ederse salâhiyetli makam tekrar müesseseye konulma-

[3] LOGOZ, adı geçen eser s. 9 md. 2 not 8.

[4] Erem, Patronajın istinad ettiği esaslar, makale, Adliye Ceridesi, 940 s. 759.

sına karar verebilir. Bu halde müessesede kalma müddeti asgari beş yıldır. Eğer bilâkis bu üç yıl için de istenilen şekilde hareket etmiş ise, salıverme katilesir. Görülüyorki hükümlerini izah ettiğimiz 42 nci madde tatbiki kıymeti haiz prensipleri ihtiva etmektedir. Bu maddenin mevzuunu teşkil edenler hiç şüphesiz (itiyadi suçlular) dır. Bu tedbir işlenmiş olan suçun vehametinden değil, suçluda bulunan şahsi bir halden (itiyad) dan doğmaktadır. İsviçre Kanunu tekrar edilen cezanın bu gibiler üzerinde tesiri olmadığını, cezaya alışkanlık denilen bir halin doğduğunu kabul etmiş ve ceza yerine bu tedbirin ikamesinde faide görmüştür. Bu tedbire karar vermek hakkı hâkimindir. Fakat hâkimin salâhiyeti karar vermektен öteye geçemez. Tedbirin müddetini tâyin edemez. Bu sebeple icabında suçlunun ölümüne kadar müessesede kalması mümkündür.

2. İş ile ıslah müessesesine gönderilme: (renvoi dans une maison d'éducation au travail) Hâkim bir cinayet veya cünha irtikâbeden kimse hakkındaki cezanın infazını durdurmaya ve suçlunun iş ile ıslah müessesesine gönderilmesine karar verebilir. Bu tedbirde müddetsizdir. Bu tedbire ancak şu şartlar bulunursa hükmedilebilir: suçlunun uygunsuz hareketi (inconduite) veya boşta dolaşma (fainéantise) hali ile suçu arasında bağıllık bulunması, suçlunun çalışmaya muktedir olması, evvelce ağır hapse mahkûm olmamış veya muhafaza müessesesine (maison d'internemet) gönderilmemiş bulunması. Bu tedbire karar vermeden evvel hâkim suçlunun akli durumu ve çalışma kabiliyetini tesbit için muayeneye sevk eder ve terbiyesi ve geçmişi hakkında sarîh malûmat toplar. İş ile ıslah müesseseleri yalnız bu işe tahsis edileceklerdir. Her suçlu kendi kabiliyer ve melékelerine uygun bir işe verilir. İşin seçiminde suçlunun salıverilmesinden (= tahliye) sonra hayatını kazanmasını temin edecek mahiyette olması göz önünde bulundurulur. Eğer suçlunun çalışma kabiliyet ve ehliyetine sahip olmadığı anlaşılırsa hâkim cezanın bir kısmı veya tamamının infazına karar verir. Suçlu müessesede en aşağı cezanın üçte ikisine müsavi bir müddete kalır. Bu müddet her halde bir yıldan aşağı olamaz. Müddetin sonunda salâhiyettar makam suçlunun serbest çalışmaya muktedir ve ehil olduğuna kanaat getirirse, şartla salıverilmesine karar verebilir. Şartla salıverilme müddeti bir yıldır. Salıverilirken salâhiyettar makam mahkûmu Patronaj bazı yaşama ve tavrı hareket şartlarına tâbi tutar.

Eğer suçlu deneme müddeti (meşruten tahliye müddeti) içinde kasdi bir cürüm işlerse hükmedilmiş olan ceza infaz olunur. Deneme müddeti zarfında uygunsuz hareket eden boşta dolaşan, patronaj müessesesinin şartlarına rağmen tahmil edilen şartlara riayet etmiyen, patronaj'ın mura-

kabesinden kaçan, suçlunun yeniden müesseseye konulmasına, salâhiyetli makam karar verebileceği gibi, hâkime müracaat ederek aynı makam hükmedilmiş olan cezanın infazına karar verilmesini isteyebilir. Eğer suçlu deneme müddeti sonuna kadar istenilen şekilde hareket ederse salıverilme katileşir, ceza sukut eder. Hâkim müessesede üç yıl kaldığı halde şartla salıverme liyakatini ispat etmeyen suçluların cezalarının tamamının veya bir kısmının infazına karar verebilir.

3. İtiyadı sarhoşlara mahsus yurtlara gönderilme: (Renvoi de bu-veurs d'habitude dans un asile) bir cinayet veya cürüm işliyen, hapis veya hafif hapse mahkûm edilen suçlunun, işlediği suç içkiye olan iptilâsı ile ilgili ise, hâkim suçlunun cezanın infazından sonra itiyadı sarhoşlara mahsus yere gönderilmesine karar verebilir. Eğer suçlunun durumu icabettiriyorsa hâkim cezanın infazını tehire ve evvelâ yurda gönderilmesine karar verebilir. Yurda konulmuş olan kimsenin tahliyesi iyi olmasına (salâhi tubben tebeyyün etmek hali gibi) bağlıdır. Fakat bu zaman hiçbir vakit iki yılı geçemez. Salâhiyetli makam, mahkûmu salıvermesinden sonra patronaja tâbi tutar. Muayyen bir zaman içinde içki içmemek yasağı, veya sair mükellefiyetler tahmil edebilir. Eğer patronaj müessesesinin ihtarlarına rağmen suçlu mükellefiyetlere riayet etmez yahut patronajdan kaçarsa salâhiyettar makam yeniden müesseseye konulmasına karar verebilir. Eğer deneme müddeti içinde şahıs istenilen şekilde hareket etmiş ise salıverme katileşir, ceza düşer.

Hükümlerini hulâsa ettiğimiz 44 üncü maddenin mevzuu tedavisi gayrikabil alkolikler değildir. Bunlar hakkında ceza mesuliyetleri tam ve nakıs oluşuna göre 14 veya 15 inci maddeler tatbik edilecektir.

4. Suçlu çocuklar hakkındaki emniyet tedbirleri: İsviçre Ceza Kanununun 82—100 üncü maddelerinde yer alan bu hükümleri şöylece hulâsa edebiliriz. Ceza kanunu altı yaşını doldurmıyan çocuklara tatbik edilemez. Bunlar suç işliyecek olursa kendilerine İsviçre Medeni Kanununun 273 ve onu takibedenlerle 283—285 ve 405 inci maddeleri tatbik edilir:

a) Altı yaşını doldurmuş olup da on dört yaşını doldurmuş olmıyan suçlu çocuklara tatbik edilecek tedbirler ceza kanununda gösterilmiştir. Bir tedbirlere karar vermeden evvel çocuğun hareketleri, terbiyesi ve içtimai vaziyeti hakkında gereken malûmat toplanacaktır. İcabında bedeni ve akli durumu hakkında ehli vukufa müracaat edilecektir. Lüzum görülrse çocuk müşahede altına alınabilir. Görülüyorki çocuk hakkında karar verilmeden evvel bir tahkikat safhası mevcuttur. Tahkikat safhasında gereken araştırmaları yapmakla ve bu safhadan sonrada çocuk hakkında ka-

rar vermekle mükellef olan makamı kanun (salâhiyetli makam) şeklinde tasrih etmiştir. Bunu kantonlar, kendileri tâyin ve tesbit ederler. Eğer tahkikat neticesinde çocuğun ahlâkan terk edilmiş (moralement abandonné) veya böyle bir tehlikeye mâruz olduğu anlaşılırsa salâhiyetli makam, çocuğu icimada lâyıf bir aileye veya bir müessesesine gönderir. Çocuğun kendi ailesi nezdinde bırakılmasında mümkündür. Fakat bu hallerde terbiyesi salâhiyetli makam tarafından murakabe edilir. Bu tedbirden beklenen gaye elde edildiğinde ve fakat her halde çocuk yirmi bir yaşını doldurunca salâhiyetli makam tedbirleri kaldırır.

Eğer tahkikat neticesinde, çocuğun durumu hususi bir muameleyi icabettirdiği meselâ çocuğun aklen malûl, zayıf akıllı, kör sağır - dilsiz yahut saralı olduğu tahakkuk ederse salâhiyetli makam gerekli tedbirlerin alınmasını emreder. Evvelce çocuk hakkında emredilen tedbir ne olursa olsun salâhiyetli makamın tedbirlerini değiştirmek, yani evvelce verdiği kararla tatbik edilmekte olan bu tedbirler yerine diğer bir tedbiri tatbik etmeyi emretmek hakkı vardır.

Eğer çocuk ahlâkan bozulmuş veya bozulmak tehlikesine mâruz kalmamış ise ve durumu hususi bir muameleyi de icabettirmemiş olursa ve salâhiyetli makam da çocuğun kabahatli olduğuna kanaat getirirse çocuğu tektir (Réprimende) eder. Veya kendisine bir nevi izinsizlik cezası (arrêts scolaires) diyebileceğimiz cezayı verir. Tektir hal ve vaziyete göre bazan çok sert, bazan tehditkâr, bazan gurur hissini kırıcı bazan bu hissi yükseltici, bazan nasihat verici bazan da yol gösterici sözlerle yapılan bir azarlamadır. İzinsizliğe gelince, mektebe devam eden bir çocuk hakkında tatbik edilen ve mektep tatil ve izin günlerinden mahrumiyet şeklinde olan hürriyeti bağlayıcı bir tedbirdir.

b) On dört yaşını doldurup da 18 yaşını doldurmıyan çocuklara gelince: 1. bunlar hakkında salâhiyetli makam hâdiseyi tahkik eder. Fiilin hukukan çocuk tarafından işlenilip işlenmediği tesbit edildikten sonra lüzum görülecek olursa çocuğun hareketi, terbiyesi ve içtimai durumu hakkında malûmat toplar. Ehli vukuf marifetiyle çocuğun bedeni ve akli durumu hakkında malûmat alınır. Lüzum görülürse çocuğun müşahede altına alınmasına da karar verebilir. Bu araştırmalardan sonra ahlâkan terk edilmiş, bozulmuş veya böyle bir tehlikeye maruz olduğuna kanaat getirecek olursa çocuğu bir islah evine (Maison d'éducation pour adolescents) e gönderir. Çocuk islah evinde islahını temine yetecek müddetle kalır. Bu müddet bir yıldan aşağı olmaz. En geç yirmi bir yaşında müesseseden tahliye edilir.

Selahiyetli makam çocuğu ıslah evine göndereceği yerde itimada şayan bir aile nezdinde yerleştirilebilir. Eğer yapılan bu deneme neticesinde tedbirin kâfi gelmediği anlaşılacak olursa çocuk ıslah evine gönderilir. Eğer çocuk tamamiyle bozulmuş ve tehlikeli bir kimse olduğunu gösterecek mahiyette ağır bir cürüm veya cinayet işlemiş ise salâhiyetli makam çocuğu doğrudan doğruya ıslah evine gönderir. Islah evinde bu çocuklar diğer çocuklardan ayrı bulundurulur ıslah evinde ıslah oluncaya kadar kalırlar. Fakat bu tedbirin müddeti üç yıl dan aşağı on yıldan yukarı olamaz.

2. Eğer çocuğun durumu, hususi bir muameleyi icap ettiriyorsa meselâ akıl mâlûliyeti akıl hastalığı, kötülük, sağır, dilsizlik, sar'a, içkiye alışkanlık, akli veya ahlâki tekâmülü anormal bir gerilik arz ediyorsa salâhiyetli makam gerekli tedbirleri emredecektir.

3. Aynı makam ittihaz ettiği tedbirin yerine diğer bir tedbirin ikamesine her zaman karar verebilir. Islah evinde 18 yaşına kadar vardığı halde ıslaha kabiliyeti olmadığı veya hareket tarzı ıslah evindeki diğer çocukların terbiye ve ıslahını tehlikeye koyduğu anlaşılan çocuk salâhiyetli makamın emriyle bir ceza evine naklolunur. Ceza evinde kaideten büyük suçlulardan ayrı bulundurulacaktır.

Yaşı 14—18 arasında olanlar hakkında İsviçre ceza kanunu daha birtakım tedbirleri ihtiva etmektedir. Cezanın infazını şartla geri bırakma (bir nevi tecil) (sursis conditionnel à l'exécution de la peine) (md. 96) Adli sicilden kaydın silinmesi (Md. 99) gibi hallerdir. I

*
* *

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Yeniliği ve mükemmelliği aşikâr bulunan iki yabancı kanunun emniyet tedbirleri hakkındaki hükümlerini muhtasar bir şekilde inceledik. En ileri kanunların bu mesele hakkındaki hükümlerini tetkik etmek, emniyet tedbirleri bakımından kanunlara geçmeye müsait olabilecek müesseselerin neler olduğunu tesbit bakımından faydalıdır. Kanunumuzda emniyet tedbirleri mevcut olup olmadığını araştırırken yukarıki izahat mukayese imkânını verecektir.

Türk ceza kanununda emniyet tedbirleri meselesinde Ord. Prof. Baha Kantar şunları yazmaktadır: (Kanunumuzun hiçbir yerinde emniyet tedbiri tâbiri mevcut değildir. Bununla beraber mahiyeti itibariyle emniyet tedbirleri olan bazı tedbirler kanunda mevcuttur.) Profesörümün

gösterdiği bu yoldan yürüyünce, kanunumuzda hakikaten emniyet tedbiri mahiyetinde olan tedbirlerin mevcudiyetine şahit olmaktayız: Bu tedbirlere kanunda emniyet tedbiri ismi verilmediği gibi, bilakis (ceza) adı altında yer almaktadırlar. Fakat bu müesseselere verilen isim ne olursa olsun, asıl ehemmiyetli nokta, bunların mahiyetleridir. Aşağıdaki araştırmalarda bilhassa bu mahiyet meselesi tebarüz ettirilmeye gayret edecektir:

1 — EMNİYETİ UMUMİYE İDARESİNİN NEZARETİ ALTINA KONMA: Bu müessesenin ceza veya emniyet tedbiri olarak kabulü halinde tâbi olacağı hükümlerle bir emniyet tedbiri olması halinde tâbi tutulacağı hükümler aynı değildir.

Kanunumuz bu müessesenin ceza olduğunu muhtelif maddelerinde zikretmiştir. 28 inci maddede (Kanunun hangi ahvalde mahkemece verilen cezaya ferî olarak emniyeti umumiye idaresinin nezareti mahsusası altında bulundurulmak cezasını ilâve etmek iktiza edeceğini tâyin eder) 42 nci maddede (emniyeti umumiye idaresinin nezareti altına alınmak cezası cezayı aslinin ikmal veya kısmen veya külliyyen affolunduğu tarihten başlar) 112 nci maddenin son fıkrasında (cezanın müruru zaman ile ortadan kalkmasından sonra emniyeti umumiye nezareti altında bulunmak cezasında hükmü kalmaz) 307 nci maddenin 2 numaralı bendinde (mahkûmun mahkûm bulunduğu ceza emniyeti umumiye nezareti altında bulunmaktan ibaret ise bir aydan bir seneye kadar hapis cezasına müstahak olur ve mevkufiyet ve mahbusiyet müddetinde emniyeti umumiye nezareti altında bulunmak cezasının cereyan müddeti tatil olunur) denilmektedir. Bu anlayışı kuvvetlendiren diğer bir noktada 28 inci maddenin ikinci bapta yani (cezalar) başlığını taşıyan bapta yer almış oluşudur.

Halbuki mehz kanunun bu saydığımız hükümlere tekabül eden 28, 42, 234 (bent 2) hükümlerinde sadece (Vigilanza speciale dell'autorita di pubblica sicurezza) tâbiri kullanılmakta ve fakat (ceza) kelimesi kullanılmamaktadır. Görülüyorki, kanunun tercümesi sırasında bu müessesenin mahiyeti iyi anlaşılmadığı için böyle bir karışıklık husule gelmiştir. Fakat bugün mahkemelerimiz bu tedbire ceza mahiyeti atfetmektedir, doğru yol bulunmuştur. Bu tedbiri ilgilendiren her yeni karar, müessesenin hakiki mahiyetini biraz daha tebarüz ettirmektedir.

Emniyeti umumiye nezareti altına alınmanın bir emniyet tedbiri olduğunu gösteren hususlar şunlardır:

1) Cezalar tahdidi bir şekilde 11 inci maddede sıralanmıştır. Emniyeti umumiye nezareti tedbiri bunlar arasında yazılı değildir. 28 inci maddenin (cezalar) başlığını taşıyan bapta bulunmasına gelince bunun, mües-

sesenin mahiyeti üzerinde tesir etmesine imkân yoktur. Diğer taraftan bu bapta yalnız cezalar değil, cezaların infazı ile ilgili hükümlerde mevcuttur. [5]

2) Emniyeti umumiye nezareti altına alınma tedbirinin müruru zamanı yoktur. Ancak hükümsüz kalabilir (Md. 112, son fıkra).

3) Emniyeti umumiye nezareti altına alınma tedbiri cezaların içtima kaidelerine tâbi değildir. Bu sebeple içtımâa tâbi tutulan cezalara eklenen emniyeti umumiye nezareti altına alınma tedbirlerinin müddetleri biribirine eklenir ve tutarı hükmolunur. [6]

4) emniyeti umumiye nezareti tedbirinin müddetin bitiminden evvel ortadan kaldırılması müddetinin azalması, mükellefiyetlerin tahdid-i mümkündür. (Md. 42) Halbuki cezaların hüküm katileştikten sonra fevkalâde yollar haricinde değişmelerine imkân yoktur.

Ceza kanunu emniyeti umumiye nezareti altına alınma tedbirine bazı suçlar da büyük ehemmiyet atfeder, tedbirin cezaya eklenmesi mecburidir. Bazı suçlar da ise kanun bunu hâkimin takdirine bırakmıştır. Diğer bazı ahvalde ise cezanın zaruri bir neticesi olarak kendini gösterir:

a) Kanuni netice olduğu ahvale misal: Cezayı azaltan takdiri sebeplerle ölüm cezası yerine otuz sene [7] ağır hapse mahkûmiyet suçunun on sene müddetle emniyeti umumiye nezareti altına alınmasını müstelzimdir. (Ck. 32, 59) Bu hal ceza mahkûmiyetinin kanuni bir neticesidir. Hükümde tasrihine lüzum yoktur. [8] Tasrih edilmemesi maznunun lehine müktesep hak teşkil etmez [9].

b) Mecburi olduğu hale misal: Cürüm ikai için cemiyet teşkili (Ck. Md. 313 son fıkra) Hırsızlık ve yağma, yol kesme, adam kaldırma suçlarında (Ck. Md. 525) ve bu suçlara teşebbüsten mahkûmiyet halinde [10]

[5] Roma Tem. mah. 14, mart 1916 tarihli kararı: (Emniyeti umumiye nezareti altına alınma, cezalar bağığını taşıyan bapta yazılı olmasına rağmen, ceza değildir.

[6] Türk Tem. mah. C. H. U 30. 12. 940 tarih ve 230 sayılı kararı (Asli cezaların içtımâi sebebi ile bu cezalar için tayin edilmiş olan emniyeti umumiye nezareti altına alınmak cezalarından da indeme yapılacağına dair kanunda bir kayıt bulunmadığına göre hükümetin manevi şahsiyetini tahkirden dolayı bir sene ağır hapis ve o kadar müddetle emniyeti umumiye, kezaik hırsızlık fiilinden dolayı bir sene hapis ve bu kadar feri cezaya ve içtımâen bir sene bir ay emniyeti umumiye nezareti altına alınmak cezalarına mahkûm edilen suçlu hakkında verilen karar doğrudur)

[7] Ck. madde 59 ve 32 inci md. leri arasında bir tenakuz mevcuttur. Bu hal 59 uncu md. nin 3038 sayılı k. ile tadil edilip 32 inci md. nin gereken tadile tâbi tutulmamasından ileri gelmektedir.

[8] Türk tem. mah. C. H. U 18. 4 939 tarih ve 180 sayılı karar.

[9] Türk tem. mah. C. H. U 18. 4. 939 tarih ve 180 sayılı karar.

[10] Türk tem mah. C. H. U 14. 8. 927 tarih 43—55 sayılı karar.

mecburi olarak asıl ceazyaya eklenir. Eklenen tedbirin hükümde gösterilmesi lâzımdır [11].

c) İhtiyari olduğu hale misal: Alelûmum ağır hapse mahkûmiyet halinde mahkeme cezaya, emniyet nezareti tedbirinin eklenmesine karar verebilir (Ck. Md. 188 son fıkra, Md. 191 ikinci fıkra)

Kanun emniyeti umumiye nezareti altına alınma halini oldukça ağır bir tedbir olarak kabul etmektedir. Bu sebeple bazı suçlular pek yerinde olarak bu tedbire tâbi tutulmamıştır:

a) Küçükler: suçu işlediğinde on bir yaşını bitirmiş olup da on beş yaşını doldurmamış bulunanlar temyiz kudretini haiz değilseler ceza görmezler, temyiz kudretleri varsa tahfif edilmiş cezaya çarpılırlar. Fakat emniyeti umumiye nezareti altına alınamazlar (Ck. Md. 54) fiili işlediğinde on beş yaşını bitirmiş olup da on sekiz yaşını doldurmamış bulunanlar ceza görürler, fakat bu tedbire tâbi tutulamazlar (Ck. Md. bend, 5)

b) Sağır - dilsizler: bazı ahvalde sağır - dilsizler emniyet tedbirinin tatbikından hariç tutulmuşlardır. (Ck. Md. 58 fıkra 4, 5)

Kanunun küçükler hakkındaki bu sarıh hükümleri karşısında emniyet tedbirine hükmetmeden evvel maznunun yaşının incelenmesi gerekir. [12]

Nezaret tedbirinin bilhassa tetkiki icabeden bir cepheside muhtevasının tesbitidir. Bu nokta üzerinde ısrarla durmak lâzımdır. Kanunumuzun yazılış tarzındaki hataların büyük bir kısmı bu müessesenin neleri ihtiva ettiğinin açık bir şekilde tesbit edilmemiş olmasından doğmaktadır. 28 inci maddeye göre bu tedbirin müddeti, kanunda aksine bir kayıt yoksa, bir yıldan eksik, üç yıldan fazla olamaz. Mühim olan mesele bu tedbirin müddeti değil, bu müddet zarfında suçlunun tâbi tutulacağı mükellefiyetlerdir. 28 inci maddenin müphem ve karşılık bir şekilde yazılı bulunan hükümlerinin hakiki mânasını anlamak için nezaret altına konulan suçlunun tâbi tutulacağı şartların mahûmiyet hükmünde gösterilmiş olup olmamasına göre ayırmak lâzımdır. Kanunun bu müessese hakkındaki mekanizmasını anlamak ancak böyle bir tasnifle kabil olmaktadır:

A) Mükellefiyetlerin kararda gösterilmemiş olması: Mahkeme kararına emniyeti umumiye nezaretini göstermekle itkifa edebilir. Mahkeme kararında mükellefiyetleri tasrihe mecbur değildir. Bu sebeple 28 inci

[11] Türk tem. mah. Birinci Ceza D. 22. 5. 927 tarih ve 2710 sayılı karar.

[12] Türk tem. mah. Dördüncü Ceza D. 10. 3. 938 tarih ve 2324 sayılı karar.

maddenin son fıkrasının ikinci cümlesi, aşağıda izah edeceğimiz gibi, açık bir yanlışlıktan ibarettir.

Hâkimin kararında mükellefiyetleri göstermediği veya tedbirin bir cezanın neticesi olduğu ahvalde mahkûmların tâbi olacağı mükellefiyetler Adliye ve Dahiliye Vekâletlerince hazırlanan talimatnamede gösterilmiştir. (Türk Ceza Kanununun 28 inci maddesinde yazılı emniyeti umumiye idaresinin nezareti mahsusası altına alınmak cezasına mahkûm olan eşhasın tâbi olacakları kayıt ve şartları gösteren) bu talimatnameye göre adı geçen mecburiyetler şunlardır.

1. İkamet mahalli, ikamet yeri: suçlunun nerede ikamet etmek istediğini on beş gün zarfında mahallin en büyük zabıta âmirine bildirmesi mecburidir. (Ck. Md. 28 fıkra 3) (Talimatname Md. 2) Bu müddet cezanın tamamen çekilerek sona erdiği veya affolunduğu tarihten (= sona erdiği veya affolunduğu günün ertesi gününden) başlar.

Salâhiyetdar makam (= mahallî zabıta âmiri) bir mahzur görmediği takdirde, mahkûmun gösterdiği mahalde ikametine müsaade eder, mahzur görülecek olursa mahkûmun ikamet için başka bir mahal göstermesi lâzımdır. Teklif edilen bu mahalde ikameti kabul edildiği takdirde iş o mahallin zabıta âmirine bildirilir. (Talimatname Md. 2)

Bu suretle ikamet yeri tesbit edildikten sonra, ikamet mahallinin en büyük zabıta âmiri (Ck. nununun 28 inci Md. sinin 4 üncü fıkrasında adı geçen makam budur) nezaret müddeti devamınca suçlunun muayyen bazı yerlerde ikametini menedebilir (Ck. Md. 28 fıkra 4) kötü tanınmış yerlerde, bazı mahallerde ikamet memnuiyeti gibi. Kanaatimize göre kanun ve talimatnamede adı geçen (ikamet mahalli) ile (ikamet yeri) aynı değildir. Aksi halde 28 inci Md. ile talimatname hükümlerinin telifine imkân görülemez.

Takarrür eden ikamet mahallinin serbestçe değiştirilmesine imkân yoktur (halbuki ikamet mahallinin serbestçe değiştirilmesi mümkündür) Suçlu ikamet mahallinin değiştirilmesini isteyebilir, bu talep (kanaat verici sebepler) (talimatname Md. 3) e dayanmalıdır. Sıhhi mazeret, mahkûmun sanat ve mesleğinin icapları ve diğer bütün mâkul sebepler, (kanaat verici sebepler) meyanına dâhil olabilir.

İşinin (= maişet temini maksadı ile yaptığı iş) icabı olarak ikamet mahallinin dışına çıkmak zarureti hâsıl olunca, keyfiyeti mahallî karakola bildirmeye ve aynı zamanda gaybubet müddetini, gidiş geliş zaman-

larını bildirmeye mecburdur. Ciddî mahzurlar olmadıkça bu müsaadenin verilmesi lâzımdır.

Fakat nezaret altında bulunan kimse hiçbir zaman (maişet temini maksadiyle yaptığı iş zımında dahi) memleket hududu dışına çıkmaz. (Talimatname Md. 4 bent E.) de (ecnebi memleketlere seyahat edemez) tâbirinden memleket dışına çıkamaz, mânası anlaşılmalıdır. Bu anlayış tarzı bilhassa hudut şehirlerinde veya hududa yakın şehirlerde nezaret altında bulunanlar için ehemmiyetlidir.

2. Diğer mükellefiyetler: a. (ikamet mahallî) hudutları dahilinde geçimini sağlayacak (meşru bir iş) bulmaya mecburdur, b. muayyen zamanlarda (muayyen fâsılalarla olması şart değildir) mahallin en yakın zabıta karakoluna (salâhiyettar makam olması şart değildir) giderek ispatı vücut etmeye mecburdur. (Talimatname Md. 4. bent B.) nezaret tedbirinin ihtiva ettiği bu muracaat müddetlerinin tesbiti hususunda büyük itina göstermek lâzımdır. Mahkûmu lüzumundan fazla sıkacak, iş ve gücüne mâni olacak bir mürakabe, o kimseye lüzumsuz azap verir ve ıslahı nefsetmesine mâni olabilir. Zaten tatbikatta nezaret tedbirine karşı yapılan itirazların en kuvvetlisi de mürakabe perdesi altında suçlunun fazla mükellefiyetlere tâbi tutulması ve bununla yeniden suç işlemeye (ekseriya 307 nci maddedeki suçu işlemeye) mecbur etmesidir. Halbuki bu itiraz müessesenin esasına değil kullanılma tarzına aittir.

Bu sebeple talimatnamede gösterilen (muayenen zaman) ı tesbit eden salâhiyettar makam, nezaret tedbirinden güdülen gaye ile suçlunun, şahsi, ailevi, içtimai vaziyet ve çalışma şartlarını göz önünde tutarak mâkul bir şekilde tâyin etmesi lâzımdır. Bu sebeple (Muayyen zaman) ları (muayyen aralıklı müracaatlar) şeklinde anlamak zorunda değiliz, muayyen fâsılalar suçlu için fazla külfeti olduğu (hasat ve ekim zamanları gibi) ve mürakabe bakımından da büyük mahzur bulunmadığı ahvalde, muayyen fâsıllı müracaat mecburiyetini tahmil etmeye lüzum yoktur, c. Silâh taşıyamaz, av tezkeresi alamaz (talimatname Md. 4 bent c, d). salâhiyettar makam tarafından verilen (tembih ve ihtarlar) a (Ck. Md. 28 fıkra 4) riayet etmekle mükelleftir.

B) Mükellefiyetlerin kararda gösterilmesi: Nezaret altına alınma tedbirinin kanunun yazılış şekli yüzünden yanlış anlaşılma mahiyeti bilhassa bu noktada kendini gösterir. 28 inci maddenin son fıkrasında (ağır hapis cezasına mahkûmiyet halinde mahkeme mahkûmun cezayı ferî olarak bu nezaret altında bulunmasına karar verebilir. Bu ahvalde mahkûma tahmil olunacak mecburiyetlerin müddet ve mahiyeti tahdiden tâyin

olunur) ve 42 nci maddenin son fıkrasında da (hüküm ilâmında cezanın icrası sureti tasrih olunmamış ise bunun sureti icrasını tâyin ve tahdit için mahkemeye müracaat olunabilir) denilmektedir. Yanyana getirdiğimiz zaman bu iki hüküm arasında bir anlaşmazlık bulunduğunu görmek kolaydır. 42 nci madde bütün hükümlerde emniyeti umumiye nezareti tedbirinin icabettirdiği mükellefiyetlerin gösterilmesi mecburiyetini koymamaktadır. Bu sebeple (ilâmında cezanın icrası sureti tasrih edilmiş ise mahkemeye müracaat) etmek halinden kastedilen mânayı anlamak imkânsızdır. Her iki maddenin son fıkralarının yanlış tercümesi bu karışıklığa meydan vermektedir.

Mehaz kanununun 28 inci maddesinin 3 üncü fıkrası, kanunumuzun 28 inci maddesinin son fıkrasının birinci cümlesine, mehaz kanununun 28 inci maddesinin 4 üncü fıkrası da kanunumuzun 28 inci maddesinin son fıkrasının ikinci cümlesine tekabül etmektedir. Yani kanunumuzda tek fıkra halinde olan bu hükümler mehaz kanunda ayrı ayrı iki fıkradır. Kanunumuzdaki bu iki cümleyi birbirine bağlayan (bu ahvalde) kelimeleri lüzumsuz bir ilâvedir. Mehaz kanunda son iki fıkra şöyle kaleme alınmıştır: (3 üncü fıkra - bir seneden fazla ağır hapse mahkûmiyet hallerinde mahkeme, cezaya ilâve olarak, suçlunun emniyet nezareti altına alınmasına karar verebilir. 4 üncü fıkra - hükümde mahkûmun tâbi tutulacağı mükellefiyetler gösterilebilir) madde bu şekilde yazılınca mâna tamamiyle değişmektedir. Netice olarak şu kaideyi vazedebiliriz. Mahkeme hiçbir zaman hükmünde mükellefiyetleri tasrihe mecbur tutulmamıştır. Nezaret tedbirinin müddetini tasrih etmekle hâkim vazifesini yapmış olur. Hükümde mükellefiyetlerin gösterilmesi asıl cezanın nevi ne olursa olsun, ihtiyaridir. Mükellefiyetlerin hükümde tasrih edilmediği ahvalde mahkûmun tâbi olacağı mükellefiyetler, (mükellefiyetlerin kararda gösterilmemiş olması) adını verdiğimiz, yukarda geçen, A işaretli kısımda tasrih ettiğimiz rejime tâbidir. 42 nci maddenin son fıkrasına gelince, mehaz kanundaki hüküm şudur: (eğre mükellefiyetler, mahkûmiyet kararında tasrih edilmemiş ise salâhiyetli makam bu mükellefiyetleri tahdid edebilir) Binaenaleyh salâhiyetli makam kanunun bazı hükümlerine ve talimatnameye dayanarak ve yukarda A işaretli kısımda gösterdiğimiz nezaret rejimini teşkil eden mükellefiyetleri mahkûmun lehine olarak daraltabilecektir. Fakat bu salâhiyet, adı geçen makama şu şartla verilmiş bulunmaktadır. Mükellefiyetlerin hâkim tarafından tâyin edilmiş olması (hükümde bu hususta sarahat bulunmaması). Eğer mükellefiyetler hâkim tarafından tâyin edilmiş ise hâkimin tesbit ettiğini ancak hâkim değiştirebilir. Zabitanın buna salâhiyeti yoktur.

Yukarda bu müessesenin ceza değil, bir tedbir olduğunu tetkik ederken ileri sürdüğümüz gibi emniyeti umumiye nezaretinin müddet ve mükellefiyetleri bir defa tâyin edildikten sonra değişmez değildir. Mahkûmun aleyhinde olmayacak tadillerin yapılması imkân dâhilindedir. Değişiklik yapmak lüzumunu bilhassa mahkûmu ıslahı nefse doğru yaptığı terakkilerde aramak lâzımdır. Nezaret makamlarının kendisine olan itimadı arttıkça mükellefiyetlerin hafifletilmesi, hattâ günün birinde nezaretin tamamıyla kaldırılması mümkündür. Bu tadilleri yapacak makam ve tadillerin şumulü bakımından ilğili bir taksim yapmak gerektir:

a. Mahkeme - İkametgâh mahkemesi nezaretin müddetini azaltabilir, mükellefiyetleri hafifletebilir, nezareti büsbütün reffedebilir. Kanunumuzun bu husustaki salâhiyeti ikametgâh mahkemesine tanımış olmasından tatbiki hiçbir mahzur doğmamaktadır.

b. Salâhiyetli makam - mahallin en büyük zabıta âmiri mükellefiyetleri sadece hafifletmek hakkını haizdir.

Emniyeti umumiye nezareti tedbirinin tetkika muhtaç bir hususiyeti de tedbirin infazından kaçanlara verilecek cezada kendini göstermektedir. Ceza Kanununun 307 maddesinin 2 numaralı bendindeki cezayı istilzam eden tedbirin infazından kaçmak hali iki şekilde olabilir. A. tedbirin infazından tamamıyla kaçma b. İkamet mecburiyetine riayet etmekle beraber tedbirin tazammun ettiği mükellefiyetlerden kaçma. Mükellefiyetlerden kaçma bakımından şu noktanın tebarüz ettirilmesi lâzımdır. Mahkûmun riayetle mükellef olduğu mükellefiyetler ister kanun, ister hâkim, isterse (salâhiyettar makam) tarafından konulmuş olsun ademi riayet halinde 307 nci maddenin tatbiki gerektir. Yalnız salâhiyetli makam emirlerini verirken mükellefiyetleri tâyin ve tahmil ederken çok titiz davranmak zorundadır. Çünkü kanuna aykırı (kanunun ruhuna ve gayesine aykırı olma halide buraya dâhildir) mükellefiyetlere riayet etmemek 307 nci maddedeki cezayı müstelzim olamaz. Bu sebeple Ceza Kanununun 28 inci maddesindeki (Kanuna tevfikân) kaydının 307 nci maddesinin tatbiki bakımından ehemmiyeti çok büyüktür.

Bu suretle nezaret tedbirinin infazından kaçma halinin ne olduğu tesbit edildikten sonra ikinci bir meselenin daha incelenmesi lâzım gelmektedir. Nezaret tedbirinin infazından kaçmak hali bir suç mudur? Diğer bir tâbirle bu tedbirin infazından kaçma, cezayı mucip olabilir mi? Meselenin ehemmiyeti sadece nazari değildir. Nezaret altındaki kimsenin kaçması fiilinin suç olup olmaması hâdiseye tekerrür ve içtima kaidelerinin tatbiki icabedip etmiyeceği meselesini doğurur. Bu bakımdan muhtelif ihtimaller akla gelebilir: 1. suçlunun asıl cezayı çektikten sonra neza-

ret tedbirinin infazından kaçması 2. suçlunun asıl cezaı çektikten sonra nezaret tedbirinin infazı esnasında suç işlemesi 3. suçlunun asıl cezaı çektikten sonra, emniyet nezaretinden kaçması ve firar halinde iken diğ er bir suç işlemesi. Bu üç ihtimal göz önünde tutularak temyiz mahkemesinin içtihadını araştıralım:

Temyiz mahkemesinin bu mesele hakkındaki kararlarını iki safhaya ayırmak lâzımdır:

Birinci safha - nezaret tedbirinden kaçmak, cezanın infazından kaçmak gibi telâkki edilemez. Binnetice tedbirden kaçma sebebi ile verilen cezanın asıl mahkûmiyet hali tekerrüre esas tutarak cezanın artırılması mümkün değildir. Çünkü emniyeti umumiye nezareti (tedbir kabilindedir) [13] O halde bu içtihattan çıkaracağımız netice şu olacaktır. Nezaret tedbirinin infazından kaçma hali tam bir suç olarak telâkki edilemez. Bu sebeple nezaretten kaçana verilecek cezanın ilk mahkûmiyeti nazara alınarak tekerrür kaidesine tevfi kan artırılmasına, nezaret tedbirinden kaçtıktan sonra firar halinde iken diğ er bir suç işliyen kimseye bu sonuncu suç dolayısıyla verilecek cezanın nezaretten kaçmaya verilecek ceza ile içtima ettirilmesine imkân yoktur.

İkinci safha - yukarıda izah ettiğimiz bu içtihadın yakında çıkan bazı kararlarla değıştiğini görüyoruz. Son içtihada göre 307 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı bulunan fiil (başlı başına bir suç) dur. Çünkü bu maddenin ikinci fıkrasında yazılı ceza suçlulara mahsus (Ck. Md. 11) olan hapis cezasıdır. Binnetice 307 nci maddenin ikinci fıkrasına uyularak verilen ceza, diğ er suçların cezası gibi, umumi hükümlere ve bu meyanda içtima ve tekerrür kaidelerine tâbi olacaktır.

Kanaatimize göre bu suretle tekerrür eden yeni içtihat daha doğru bir yol çizmişti. Emniyet nezaretinin tedbir alıp almaması ile 307 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı cezaı mucip hal arasında ayniyet yok-

[13] Türk Tem. mah. C. H. U 26, 9. 938 tarih ve 273 sayılı kararı (hâdis e tedbir kabilinden olan emniyeti umumiye nezareti altında bulunduğu sırada haber vermeksizin bulunduğu yerden ayrılmak olmasına göre 307 nci maddeye tevfi kan verilecek cezanın tekerrürden dolayı artırılması yolsuzdur) C. H. U nin aynı mahiyetteki kararları; için (Temyiz kararlar Mecmuası 938 s. 36, 937 s. 75 937 s. 91)

[14] Türk Tem. Mah. C. H. U 22. 11. 943 karar 127 (307 nci maddenin ikinci fıkrasında emniyeti umumiye nezaretinin tahmil eylediği mecburiyetlere riayet etmemekten dolayı kanunda bir ceza tâyin edilmiş olmasına göre, bu muhalefet başlı başına bir suç ve cesası da diğ er suçlar gibi umumi hükümlere ve bu arada içtima kaidelerine tâbidir.) Aynı mahiyette Birinci ceza dairesinin 7. 9. 943 tarih ve 2162 sayılı kararı (Emniyeti Umumiye nezareti altında bulunduğu sırada işlenilen kız kaçırma ve yaralama suçlarına verilen ceza ile emniyeti umumiye nezareti altında bulunmak cezasından kaçmak fiiline terettüp eden cezaların içtima ettirilmemesi yolsuzdur).

tur. Emniyet nezareti altına alınma ayır, nezaretin infazından kaçma ayırır. Nezaret altından kaçmanın suç olarak telâkki edilmesi için tedbirin ceza olarak telâkkisi icabetmez. Ceza Umumi Heyetinin son kararları tedbirin tamamiyle anlaşılmış bir müessese haline gelmeye başladığını göstermek bakımından çok yerindedir.

Yalnız içtima kaideleri bakımından bir noktanın daha aydınlatılması icabettiğini zannediyoruz. İçtima kaidelerine tâbi tutulan 307 nci maddenin 2 nci fıkrasına tevfikân verilen hapis cezasıdır. İçtima kaidelerinin tatbiki buradan öteye gidemez, tedbirlerin içtima ettirilerek müddetlerinden bir tenzilât yapmak imkânı yoktur.

II—KEYİF VERİCİ MADDELERİ KULLANANLAR HAKKINDAKİ TEDBİRLERİ: Keyif verici maddeler ıstılahı ile iki türlü madde kastedilmektedir. Uyuşturucu maddeler ve alkol. Her ikisinde keyif verici madde ise de alkol, ceza hükümleri bakımından uyuşturucu maddelerle aynı seviyede tutulamaz. Çünkü alkolün alım, satımı menedilmemiş ve bunları kullanmakta suç sayılmamıştır. Ancak 571 inci maddede ki şartlar altında sarhoşluğun tecziyesi imkânı vardır.

Uyuşturucu maddelerden ne kastedildiğini tesbit etmeye, bu maddeleri saymaya imkân varsada [15] icat veya imali muhtemel şekillerinin hepsini evvelden tesbite imkân yoktur. Bu sebeple 403 üncü maddenin 4055 sayılı kanunla tadil edilen yeni şekilde bu maddelere sadece (uyuşturucu maddeler) denmekle iktifa olunmuştur [16]

Kanunumuzun bu maddelere alışkanlığı anlaşılan kimseler hakkındaki tedbirlerini incelemeyen evvel bu madde suçlarının kimseler olduğunu görelim:

a) Uyuşturucu maddeleri kullananlar veya kullanılmak üzere yanında bulunduranlar. Kanunlar bunlar için altı aya kadar hapis, beş yüz liraya kadar ağır para cezası vâzetmektedir. Bu cezalar birlikte hükmedilecektir.

b) Mükerrirler hakkında hapis veya para cezası tekerrür hakkındaki umumî hükümler dairesinde artırıldıktan başka sürgün cezasında mahkûmiyete ilâve olunacaktır. Bu sürgün cezası altı aydan aşağı olamayacağı gibi, büyük şehirlerde değil (ufak kasabaların birinde) infaz olunur. Bu gibi kimselerin büyük şehirlerden uzaklaştırılması uyuşturucu madde tedariki teminini imkânsız veya hiç olmazsa çok güç bir hale sokar. Bu sebeple bu sürgünde cezadan ziyade emniyet tedbiri hassası mevcuttur. Fakat tâbi olduğu rejim bakımından cezadır.

[15] Ok. nunun 403 üncü maddesinin 4055 sayılı K. ile tadilden evvelki şekline bakınız.

[16] 4055 sayılı kanun hakkında Adliye encümeni esbabı mucibesi (16. 5. 941 sayı 45.)

c) Alışkanlığı iptilâ derecesine vardırmış olanlar. Bunların (salâhı tıbben tebeyyün edinceye kadar hastahanedede muhafaza ve tedavileri) ne hükmolunur. (Ck. Md. 404 fıkra 3) Bu hal bir ceza değil, emniyet tedbiridir. Emniyet tedbirlerinin bütün hususiyetlerini ihtiva eder. Müddeti evvelden tâyn edilmemiştir. Şahıs hastanede (salâhı tıbben tebeyyün edinceye kadar) kalacaktır. 404 üncü maddenin tadilinden evvel bu muhafaza ve tedavi tedbirinin aşgari haddi mevcuttu, altı ay. Böyle asgari bir müddetin mevcut oluşu bu tebdire bir ceza mahiyeti vermekte idi. Diğer taraftan altı aydan kısa bir zaman içinde iyi olanların serbest bırakılmasına mâni olan bu aşgari haddin kaldırılması isabetli olmuştur. [17]

Bu halin tam mânasiyle bir emniyet tedbiri vasfını iktisabetmiş olmasından tatbiki neticeler çıkmaktadır: içtima ve tekerrür hükümlerinin tatbikına ve hastanede geçen müddetin diğer cezalardan indirilmesine imkân görülemez [18]

Alışkanlığı iptilâ derecesine varmış olanların uyuşturucu madde kullanmış olmaktan dolayı ceza görüp görmeyecekleride terkika değer bir meseledir. Bu maddeleri kullanmayı iptilâ derecesine vardıranlar tam mânasiyle hasta kimselerdir. Bunlara ceza verilmesi doğru değildir. Fakat bu iddianın yerinde olmadığını zannediyoruz. Iptilâsı çok ilerlemiş olan kimselerin bu fiilleri, umumi hükümler dairesinde suç sayılmıyacaktır. Bu sebeple 404 üncü maddede bahis mevzuu olan kimselerin mutlak ademi mesuliyetlerine karar verilmediği ahvalde kendilerine kanuni hükümler dairesinde ceza verilmesi lâzım gelir. Fakat hapis ve para cezalarının tedavi tedbirinden evvel mi, sonra mı infaz edileceğini ve hattâ böyle bir cezaya hükmolunup olunamayacağı bile maddenin mertinden anlaşılmalıyan bir haldir.

Sürgün cezasına gelince, bu suçlunun hastaneden çıkmasından sonra infaz edilecektir. Fakat 404 üncü maddenin son fıkrasında (altı ay sürgün cezası da hükmolunur.) Şeklinde yazılması sebebini anlamak oldukça güçtür. Her suçlu hakkında müddeti aynı olan bir cezanın, cezalarını şahsileştirilmesi prensipine aykırı olduğu ve fıkradaki (hükmolunabilir) kaydı kullanılmak suretiyle hâkime verilen takdir hakkı ile müddetteki katiyetin telifi imkânsız görünmektedir.

Son fıkrada adı geçen sürgünün hakiki bir ceza olup olmadığı hususunda tereddüt mevcuttur. Vazıı kanunun ortaya bir tedbir komak kaygusu ile hareket ettiği fakat buna rağmen bu müesseseye ceza adı verdiği

[17] Aynı esbabı mucebeye bakınız.

[18] Türk Tem. Mah. C. H. U 10. 6. 940 karar 113.

esbabı mucibeden alınan şu satırlardan anlaşılıyor. (Bu maddeleri kullananlar velev iptilâ halinde olsa bile insani bir mülâhaza ile ve mahkeme kararı ile hastanede selâh buluncaya kadar tedavi edildikten sonra ayrıca sürgün cezası çekmeleri bu suçun tevliedettiği içtimai zararlara karşı yerinde ve müessir bir tedbir olduğu neticesine varılarak bu maddeye bu yolda bir fıkra ilâve edilmiştir.)

Buraya kadar uyuşturucu maddeler hakkında söylediklerimiz sarhoşlukta itiyadı iptilâ derecesine varmış olanlara tatbik edilecek emniyet tedbirlerinin istinadettiği kanunun hükümleri (Md. 573) ninde anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

III — SUÇLU ÇOCUKLAR HAKKINDA TEDBİRLER: Yabancı kanunlarda bilhassa emniyet tedbirlerinin mevzuunu teşkil eden çocuk suçluluğuna karşı kanunumuzun kabul ettiği emniyet tedbirleri çok iptidai ve tatbiki neticesi pek az olan tedbirlerdir. Ceza Kanununun sistemi çocukluğun birkaç devreye ayrılışına dayanır:

Birinci devre: Fiili işlediğinde on bir yaşını bitirmemiş olanlar hakkında takibat yapılamaz. Her nasılsa yapılmaya başlanmış ise, takibata son verilir. Fakat çocuğun işlediği fiil derecesi kanunda gösterilen (Ck. Md. 53 fıkra 2) bir suç ise çocuk hakkında (mahkeme reisi) şu iki tedbirden birine başvurulacaktır.

a. Çocuğun on sekiz yaşını geçmeyecek bir müddetle Devlet idaresi veya murakabesi altında bulunan bir müesseseye konulması: Bu tedbirin esas vasfı kanunun zikrettiği (istirdadı kabil tedabir) kaydından anlaşılmaktadır. Çocuk on sekiz yaşına varınca tedbir kalkacağı gibi, bu tedbirle güdülen gaye yani çocuğun tamamen islahı nefsetmiş olmasının tahakkuku halinde on sekiz yaşından evvelde tedbir geri alınabilir. Çünkü geri alınması mümkün olan bir tedbirdir.

b. Çocuğun ana, babaya teslimi: suçlu çocuğun ana, babaya veya vasiye teslimi halinde (mahkeme reisi) bunlardan çocuğun (tekayyüt ve nezaretinde teseyyüp ve ihmal ile bir cürüm işlemesine meydan verilerse kendilerinden iki yüz liraya kadar cezayı nakdi alınacağı) nı ihtar eder. Bu ihtar yapılmaksızın ana, baba veya vasiye teslim kabil değildir. Yabancı kanunlarda, icabında hiçbir ihtara lüzum görülmeksizin çocuğun aileye teslimi tedbiri knunumuzda mevcut değildir.

Çocuğun teslimi üzerine kendisine çocuk teslim edilenden bir (taahhütname) alınacaktır. Ceza Kanununun meriyete vazına mütaallik kanun ihtar şartına riayeti mutazammın bulunan taahhütnamenin veliden alınacağını bildirmektedir (meriyet K. Md. 16 son fıkra) taahhütname almak mecburiyetinin yalnız veliye hasredilmesini haklı gösterecek bir sebep

mevcut olmadığından vâsiden de aynı taahhütnamenin alınması icabedecektir.

Çocuğun bu üç kimseden başkasına teslimi caiz olup olmayacağı meselesi tereddütlere meydan vermektedir. Çocuğun, ana, babası olmadığı ve her hangi bir sebepten dolayıda vâsinin böyle bir taahhüde girecek durumda bulunmaması halinde küçüğün nezaret ve terbiyesi ile mükellef bulunuan bir kimseye teslimine engel olacak bu dar kayıtların genişletilmesinde faide vardır. Böyle bir genişletme meyhaz kanunun hükümlerine de uygundur.

a ve b bentlerinde işaret ettiğimiz bu tedbirlere karar verecek makamı kanun (mahkeme reisi) olarak tavsif etmiştir. Meyhaz kanundaki kayıt (hukuk mahkemesi reisi) dir. Kanunumuzda sadece mahkeme reisi tâbiri kullanılmış olmasına rağmen Türk Temyiz Mahkemesi bunun (ceza mahkemesi reisi) olduğunu tebarüz ettirmiştir. Evvelce bir etüdümüzde aksi kanaati izhar etmiş olmamıza rağmen [19] temyiz mahkemesinin noktai nazarının [20] daha yerinde olduğuna halen kanaat getirmiş bulunuyoruz. Meyhaz kanunda hukuk mahkemesi reisine bu salâhiyetin tanınmış olması sebebi 1889 yıllarında mevcut ceza telâkkilerine göre ceza hâkiminin ancak cezai mahiyette olan hususlarla meşğul olabileceği, bu sebeple cezaen mes'ul olmayacak yaşta çocuklar hakkında ceza mahkemesi reisine böyle bir tedbirin ittihaz düşüncesi idi. Halbuki halen emniyet tedbirlerinin ceza hukukunun sert kaidelerini zayıflatıcı tesiri ve ceza hâkimlerinin cezai kararlardan başka kararlar ittihaz edemeyeceği yolundaki düşünceleri bertaraf etmiştir.

Diğer taraftan bu tedbirin ceza hâkimi tarafından ittihazında tatbiki faide mevcuttur. Çünkü bu emniyet tedbirinin iyi bir şekilde tatbikinde teseyyüp ve ihmali görülen kimsenin hakikaten suçlu olup olmadığınin takdiri ve ödiyeceği paranın miktarının tâyini için müracaat edilecek makam ceza mahkemesi olacaktır. Bu sebeple 53 üncü maddenin tatbiki için hukuk hâkimine, nezaretle mükellef olanların vazifelerini yapmalarını halinde tatbik edilecek ceza için ceza hâkimine müracaat etmek adli muameleleri karışık bir hale getirecektir.

Tetkik edilmesi gereken bir noktada çocuk kendisine teslim edilen kimsenin ihmâl ve teseyyübü halindeki mahkûmiyet kararı ile aynı tedbirin çocuk bakımından mahiyetinin ayırdedilmesidir. 11 yaşından küçük olan veya on bir yaşını bitirmiş ve fakat on beş yaşını doldurmamış bulu-

[19] Erem e.(Faruk) Ceza hukuku önünde suçlu çocuklar, İstanbul 1940, s. 22.

[20] Türk Tem. Mah. Birinci Ceza D. 10. 5. 937 tarih ve 1896 sayılı karar.

nan küçüğün farık ve mümeyyiz olmaması sebebiyle ve 53 üncü maddeye müsteniden verilen ana, baba, veya vasiye teslim halide çocuk bir emniyet tedbirine tâbi tutulmuş olacaktır. Bu halin çocuk için emniyet tedbiri olduğundan bu nevi kararların temyiz kabiliyeti olmadığı [21] ve tekerrüre

esas tutulamıyacağı gibi bir takım neticeler çıkar. Buna mukabil çocuğun kendilerine teslim edildiği kimseler bakımından bu hal, şartlar tahakkuk ettiği takdirde bir cezadır. Çünkü (ihmal veya teseyyüp ile çocuğun suç işlemesine meydan vermek) bir suçtur. Kendlerinden 200 lirayı geçmemek üzere para cezası alınır. Bu bir mahkûmiyettir, ve cezaların tâbi olduğu rejime tâbidir. Aynı neticeleri doğurur.

IV — BOĞAZ TOKLUĞUNA ÇALIŞMA TEDBİRİ: Ceza Kanununun 544 üncü maddesinde dilencilik halinde (boğaz tokluğuna çalışma) ya karar verileceği yazılıdır. 544 üncü madde bu halin ceza olduğunu gösterecek sarahati ihtiva etmediği halde, bu maddeyi tatbik eden mahkeme kararlarında (Boğaz tokluğuna çalışma cezası) tâbiri kullanılmaktadır.

Bu tereddütlerin bir tevhide içtihat kararı [22] ile izale edildiğini görüyoruz. Bu karara göre maddede yazılı bulunan boğaz tokluğuna çalışmanın 11 inci maddede yazılı cezalardan madud olmadığı ve bunun (içtimai) ve (iktisadi) bir tedibr olduğu tebarüz ettirilmiştir.

Boğaz tokluğuna çalışma tedbirinin (dilenciye itiyadından vazgeçirmek) olduğu yine mahkeme içtihadınca tebarüz ettirilmiş bulunuyor. [23]

O halde boğaz tokluğuna çalışma bir ceza mahkûmiyeti değil, bir emniyet tedbirine mahkûmiyettir. Bundan tatbiki neticeler çıkacaktır. Ezcümle bu tedbirin müddetinin yaştan dolayı tenziline [24] 89 uncu maddede bu hususta sarahat bulunmadığından tecifine imkân yoktur.

*
*
*

NETİCE: Yukarki sahifelerde emniyet tedbirlerinin yabancı kanunlar da ne şekilde düzene konmuş olduğunu gördük, Türk Ceza Kanununda emniyet tedbirleri meselesinide izah etmiş bulunuyoruz. Bu araştırmanın sonunda şu neticeye varmaktayız. Kanunumuzda emniyet ted-

[21] Türk Tem. Mah. C. H. U 10. 1. 938 tarih ve 6 sayılı karar.

[22] Türk Tem. Mah. Tevhidi içtihat umumî heyeti 941 tarih ve 11—28 sayılı kararı (4815 sayılı resmî gazetede neşredilmiştir).

[23] Türk Tem. Mah. İkinci Ceza D. 6. 12. 938 tarih ve 13589 sayılı kararı.

[24] Türk Tem. Mah. İkinci Ceza D. 7. 9. 938 tarih 9765 sayılı kararı.

birleri mevcuttur. Ve tatbik edilmektedir. elde edilen neticelere bakarak bu yolda yürümek ve kanunun muhtelif maddelerine serpilmiş olan bu tedbirleri ana kaidelere bağlamak ve eksikliğini hissettiren tedbirlere kanunda yer vermek zamanı gelmiştir. Prof. Léon Cornil'in [25] dediği gibi: ceza hukuku suça karşı açılan mücadelenin yalnız bir vasıtası ve belkide en az muvaffak olabilen vasıtasıdır. Suçun önlenmesi veya hiç olmazsa geniş nispette azalmasını başarabilmek hususu emniyet tedbirlerinin inkişafına bağlıdır. Son yüz yılın ceza hukuku sonu ümit dolu bir yolda yürümektedir. Türk ceza hukukunda bu yolda diğerlerine katılması, geç kalmaması gerekir.

[25] Cornil (Léon) Droit Pénal, not s. 35, Brüksel 1936.

Doçent Dr. Faruk EREM